

Печатните медии в „русенската провинция“ (1902–1943)

Живодар Душков

Print media in Ruse province (1902–1943): The main subject are magazines and newspapers (commemorative sheets) issued in settlements associated administratively with Ruse. This is the first time a similar survey has been done and so far only two of these publications have received more or less attention to them.

Key words: journalism, Ruse district municipalities and medias connected to them.

ВЪВЕДЕНИЕ

Използваните термини „русенски печат“ или „русенски медийни издания“ неминуемо насочват вниманието на читателя към вестници и списания, обвързани с Русе, а не с други селища от Русенския край. Всички изследователи са погледнали на историята на печата точно от този ъгъл. От другите – също „русенски“ – издания е писано само за „Светлоструй“ и „Литературен преглед“ [2; 3; 4; 8]. Отделни медии се споменават спорадично [11]. Всичко това стана причина да обърна внимание на редактираните и печатаните вестници, листи, „книжки“ и др. в селищата, обвързани административно с град Русе.

Въвеждам термина „медии от „русенската провинция“, като преценявам, че всякакви други определения (примерно: „медии от Русенско“ или „медии от Русенския край“, аналогични на „русенски вестници и списания“) не са подходящи, защото не изключват самия град Русе. Всъщност те и не са съвсем точни поради факта, че при действието на различни административни закони периметрите на Русенския край са по-широки или по-тесни. Отнесено към печата, означава: в едни години издания, отпечатани в селище от територията на някаква русенска административна единица (*губерния, област, окръжие, окръг, околия, община*), да бъдат определяни като „русенски“, а в следващите десетилетия да бъдат разглеждани с друго определение поради обстоятелството, че селото или градът, свързани с медията, вече нямат нищо общо с Русенска област. Именно затова възприех термина „русенска провинция“, в който включвам само онези територии, които принадлежат към днешната Русенска област и изключвам самия административен център град Русе. На пръв поглед се наблюдава противоречие – административно делене от XXI век, а с него свързвам преса от XX век. Всъщност това е единственият принцип, възприет от краезнанието, което се интересува и проучва станалото в съвременната административна единица, както и изучава живота и делата на хората, живеещи, творили или починали в същите (днешни) териториални граници.

Второто уточнение засяга времевия обхват на изследването. И началната (1902), и крайната негова „граница“ (1943) се отнасят до появата и съществуването на съответната периодика, а не са обвързани с национални събития от рода на Освобождението и 9. IX. 1944 г. Разбира се, крайната граница може да бъде „дръпната“ и в годините на социалистическото строителство и дори да достигне до наши дни, но прецених, че този аспект е свързан с по-друг подход към проучването на изданията, чийто път към читателя в следдеветосептемврийската обстановка до голяма степен е свързан с идеологическа окраска.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Провинциалният печат е бил обект на внимание и в миналото. В един от вестниците от „русенската провинция“ (в. „Нива“–Бяла) са отпечатани няколко статии по тази проблематика. „За съжаление провинцията е лишена от истински печатни органи, които да оправдават своето съществуване, като не смятаме

няколкото опита за създаване на добри вестници, правени тук-там” – отбелязва песимистично вестникът [5, № 47, 1 февр. 1935]. Професор Асен Златаров пък по образен начин обрисова значението на провинциалните медии: „Провинцията – това е сърцето на България. И тия провинциални вестници ни го дават това сърце, за да чуем ударите, болката и надеждата. Малко ли е това?” [5, № 70–71, 22 дек. 1935].

Към днешната област Русе се включват 8 териториални единици – общините Борово, Бяла, Ветово, Две могили, Иваново, Русе, Сливо поле и Ценово с общо 83 населени места. Само в 6 селища от „русенската провинция” (Бяла, Две могили, Полско Косово, Хотанца, Червена вода и Щръклево) в разглеждания период са издавани вестници.

Община Бяла

А. Град Бяла

Бяла е единственото селище със статут на град (от 1891 г.). И е някак естествено точно тук да бъдат редактирани или отпечатани повече вестници, отколкото има в другите общини на област Русе. Първият местен вестник е **Беленски известия**. Той е със социалистическа ориентация. Брой № 1 излиза на 1 април 1902 г., а последният (№ 30) – на 1 май 1903, т.е. „Беленски известия” се задържат на вестникарския пазар 13 месеца (56 седмици), което сочи, че не е спазено „обещанието”, заложено на челно място – [да] „излиза всяка неделя”. Негов редактор („отговорник” по тогавашната терминология) е Н. С. Касабов. Във вестника са поместени и статии с по-общ характер: „Нуждата от политическо възпитание”, „Народен суверинитет”, „Нашето чиновничество”, „Нашата интелигенция”; и злободневни статии – „Защо град[ът] ни прилича на нищо?”, както много обяви и хумор...

Изданието продължава под името **Вечна опозиция**, чието уточняващо подзаглавие е „обществен народен лист”. И тук е посочено намерението на създателите му относно периодичността: „ще излиза всяка неделя”. Първият брой на „Вечна опозиция” (следва той да се разглежда и като № 31 на „Беленски известия”, както е посочено и в самия брой) е отпечатан на 12 май 1903 г. и до 15 октомври с.г. (за 22 седмици!) се появяват общо 22 броя. Независимо че през цялото време е запазена двойна (обща) номерация за „Беленски известия” и „Вечна опозиция”, в „Програмна дума” от брой 1 (31) е записано: „В началото на всеки първи брой на един новопоявил се лист се туря в кратки черти програмата, в която се излагат принципите[,] върху които редактор[ът] ще основава своите политико-обществени възгледи”, т.е. вижда се, че Юрдан Г. Балтаджиев гледа на „Вечна опозиция” като на един новопоявил се лист! В повечето броеве се поддържа рубриката „Исторически календар”, а като подлистник – „Обществено-икономически беседи за [с]дружаванията”. Политическата тематика е застъпена със статиите „С двореца или народа?”, „Преди всичко правата”, „Класова борба”, „Конституционно монархическо управление”, „Долу стамболовщината” и др.

На 25 октомври 1903 г. на пазара е брой 53, но вестникът вече е с променено заглавие – **Народно дело**. Всъщност това е и единствената среща на „новата” медия с читателите от града. Редакторът е бил наясно с по-наташната ѝ съдба, защото в „Редакционно съобщение” пише: „Вследствие непостъпването на никакви приходи за издържане на вестника [с]с] съжаление известяваме на всички, че вестик[ът] ни може да запре за няколко недели”. Всъщност краят на тези неопределени по брой седмици не настъпва.

Малко по-благоклонна е съдбата към **Беленски глас** – „политико-обществен вестник”, според самоопределянето му. За първите 9 броя негов отговорен редактор е Иван Парашкевов, само за брой 10 от първата годишнина и за брой 9 от

втората (3 юли 1905 г.) е Никола Стоянов. Вече в лицето на Янко Георгиев изданието намира своя ревностен създател.

В. „Беленски глас“ е орган на местната структура на Народно-либералната партия. Формално той е на пазара 4 години: 1903–1906, разделени в две годишни с обхват: 12 септември 1903–19 декември 1904 г. (I) и 23 януари 1905–3 декември 1906 г. (II). Издадени са общо 59 броя (съответно 34 и 25), което ми дава основание да твърдя, че (1.) присъствието на „Беленски глас“ сред читателите е формално (за 110–111 седмици са отпечатани едва 59 броя!) и че (2.) няма кой знае колко голяма разлика между „Беленски глас“ в сравнение с „Беленски известия“–„Вечна опозиция“–„Народно дело“. Все пак прави впечатление наличието на статии, които са един истински калейдоскоп от политически проблеми, намиращи се и далеч от България, и в непосредствена близост с нея.

Независимият вестник **Бяла** излиза в един-единствен брой (12 февруари 1904 г.). *„Ние не си правим илюзии. Не се нагърбваме да разрешаваме велики проблеми. Ние просто ще изтъкваме фактите. Политиката няма да ни занимава“* – обявява намеренията си редакторът Никола Ст. Касабов. Във вестника има не само хроника и обяви, интересувани непосредствено беленчани, но и по-общии статии, а също така и текстове, взети „назаем“ от други медии (например от в. „Селска пробуда“). „Пълнежът“ с чужд материал (при това още в първия брой!) говори не толкова за неумение от страна на редактора Ник. Ст. Касабов (не може да се отрече фактът, че той вече има опит с издаването на в. „Беленски известия“), колкото до това, че в малък градец като Бяла случващото се (дори за цяла седмица) не е толкова много, интересно и заслужаващо да се отрази и коментира във вестник.

Заглавието се „подновява“ чак след 5 1/2 години. Новият вестник **Бяла** е орган на местното бюро на Народно-либералната партия. От него са отпечатани 18 броя (19 юли–29 ноември 1909 г.). Редактор му е Ангел Крушков. Появата на медията е обяснена така: *„Измина се вече доста време[,] от когато демократите поеха властта[,] и наша обществена длъжност е да осветлим населението и да изобличим демократите в лъжа. С това намерение ние започнахме издаването на този седмичен вестник“*... Не се крие и другата поставена цел: медията „да сплоти в едно всички съмишленици на Народно-Либералната партия в Бяла и околията“.

Поредният вестник на местната структура на Народно-либералната партия (стамболовисти) излиза чак след 10 години. На 3 септември 1919 г. е отпечатан първият брой на „вестника за народа“ **Народно съзнание**. Поставените цели са твърде амбициозни: *„ще ратува за по[е]дигането на духовната и материална култура на българското племе и за неговото обединение. Вестникът ще осветлява широките народни маси по всички злосторителни въпроси, като си туря за задача още и да затвърди чувството на обществена солидарност и дисциплина и да буди ревност към производителния труд, за да се създад[а]т необходимите условия за народното превъзможване“*. Посочено е също, че вестникът ще е при читателите си в сряда и събота, но на практика в отрязъка между тези 4 дни излизат 3 броя и... И „Народно съзнание“ не се появява повече на вестникарските сергии.

Общото между следващите медии е името на редактора им – Обретен Димов, който по професия е агроном и е собственик на Агрономно бюро „Просвета“–Бяла, афиширало се и като издател на вестниците „Селско стопанство“ и „Селски вестник“.

Селско стопанство се определя като „полумесечен вестник за наука и култура“, т.е. следвало е да се печата два пъти в месеца, при това на 1-я и 15-я ден. Брой № 1 излиза през февруари 1924 г., а при издаването на втория брой е отбелязана и смяна на периодичността на медията („излиза седмично“), но това продължава кратко време. На 29 март 1924 г. е отпечатан четвъртият (последен) брой.

Земеделско-стопанският лист за „наука, култура, стопанство“ **Селски вестник** е обявен, че ще бъде месечно издание. На 1 април 1926 г. се появява неговият първи – оказва се последен – брой.

Като орган на кооперациите в Беленския район се определя в. **Кооперативна пробада**. И действително съдържанието е в унисон с намеренията, „кодиран“ в заглавието и подзаглавието: включени са статии, засягащи въпроси на кооперативното движение; разказващи за живота на отделни кооператори; материали, подпомагащи стопанската култура и пр. Има препокриване и с целите, записани в програмната статия „Нашата задача“: „1. Издигане престижа на кооперативните сдружавания в Беленски икономически район като единствени стопански институции за издигане благосъстоянието и благополучието на местния жител; и 2. Работене върху съзнанието на кооперациите; почистването на всички временни недъзи и напътстване към нравствен живот“.

Още две беленски издания имат помежду си „роднински връзки“, тъй като са издавани от местната книжарница на Иван Пенев и синове. От периодичния „безплатен вестник за новини и реклама“ **Беленски новини** излиза 17 броя (5 март 1927–17 юли 1929 г.), т.е. изданието е от типа „месечник“. „Проникнати от желанието да осветляваме обществото в гр. Бяла и околията по злободневни въпроси от местен произход и характер; да поставяме редовно всички складирани в книжарницата ни книги, ръководства, закони, печатни формуляри и учебници[,] необходимо нужни за общински управления[,] училищни настоятелства, училища, кооперации, учители и други частни лица; да даваме пълна възможност на учреждения, търговци и други частни лица своевременно да публикуват своите обявления, реклами и други – решихме да почнем издаването на [вестник] „Беленски новини“, който ще се изпраща б е з п л а т н о до учрежденията и частните лица“ – е записано в програмата на изданието.

Независимият седмичен информационен вестник **Беленски подем** се задържа дълго време (от 5 септември 1929 до 1 август 1936 г.). До самия си край той действително е седмично издание (51 или 52 броя, като шестата година – 23 ноември 1935–1 август 1936 г. остава незавършена, и са отпечатани 33 броя). Заслугата за това, че в продължение на 8 години броевете са 133, е не само на издател-стопанина Ив. Пенев и на неговата печатница, но и на отговорния редактор Г.С. Попов, а от 1934 година – и на редактора Ангел Ив. Пенев.

В обръщението „Към г. г. читателите“ са посочени целите, които ще се преследват с издаването на вестника: „В. „Беленски подем“ е информационен, културно-просветен и строго независим седмичник. „Беленски подем“ ще дава точни, бързи и винаги проверени информации и вестии. Той разкрива [предоставя – бел. Ж.Д.] охотно колоните си за всички радатели на обществената мисъл в Беленския край. Той е далеч от всякакви лични или партийни тежнения“. Тези цели на практика са и изпълнени.

Сравнително кратък живот има изданието на Беленското ученическо въздържателно дружество „Изгрев“ **Фар**. То започва като колективно дело („редакционен комитет“) на 5 ноември 1932 г. Още на втория брой месечникът си има главен редактор – Вес. Ганев. Отпечатани са 7 броя и на 8 май 1933 г. излиза неговият последен брой. Освен статии, засягащи трезвеността, на страниците му са поместени и хумористични материали, художествена проза (използвана е формата на „подлистник“), стихотворения и др.

На 15 март 1933 г. редакторът Захари Велков отпечатва първия брой на **Нива** – „двуседмичен стопанско-културен вестник“. В „Нашата задача“ редакторът посочва: „Нивата е символ на българския поминък. Ето защо избрахме и ние името на вестника **Нива**, около който да сгрупираме творческата мисъл на жителите на нашата околия и тая на града... Надяваме се на подкрепата на интелигенцията на гр. Бяла, Две-могили и всички села от околията, както вече

ни е обещана". Никой не може и да допусне, че на медията е „отсъден“ дълъг живот (десет годишнини), че дори и политически събития, намерили отражение в цялостния живот на Царство България (превратът от 19 май 1934 г., присъединяването на България към Тристранния пакт и др.) не са попречили на издаването му. Разбира се, не трябва да се пренебрегва и наличието на свежи идеи от страна на други редактори, отдали своя талант на вестника. Още през първата годишнина (от 21 до 31 брой) редактор става издателят Сим. Юр. Балтаджиев, двадесетина броя (5–20 и 32–34) излизат под „шапката“ на редакционен комитет, а от 35 брой до края редактор е Мария Юр. Балтаджиева. Вестникът приключва живота си на 10 април 1943 г. Със своите 248 броя в „Нива“ представлява истинско явление за печата, издаван в разглеждания период не само в Беленско.

Нарушавайки възприетия хронологичен принцип, ще посоча вестник *Шарен свят* [1, Т. II, № 7981]. Според подзаглавието си той е „*малък лист за големи работи*“. Негов редактор е Александър Лозанов – непознато име за беленчани. И това е така, понеже той не е свързан с града. Нещо повече – първият брой на „Шарен свят“ (*Великден 1902 г.*) се печата в град Лом, редакцията на втория брой се намира във Видин... Причината да насоча вниманието към този лист е, че неговият втори (и последен) брой е отпечатан на 5 юли 1902 г. в Бяла, в печатницата на Балтаджиев. Подобни факти също представляват интерес от гледна точка на краезнанието.

Б. Село Полско Косово

Извън общинския център Бяла е издаван само един вестник. Той е орган на Неутралното въздържателно дружество „Трезвеност“ в с. Полско Косово. Вестник *Нов път* се определя като „*периодичен лист за трезва народна просвета*“. Дело е и на редакционен комитет, и на отговорен редактор (К. Йор. Попов). Информацията за „Нов път“ е оскъдна, тъй като до наши дни е достигнал само първият брой, отпечатан на 12 май 1929 г., а сведенията за останалата част от броевете са косвени. Знае се, че в 1929 г. са издадени 3 броя и че вероятно през 1930 и дори през 1931 г. вестникът също е излизал. База за тези предположения са отпечатани бележки в други издания за получени броеве от Полско-косовския „Нов път“ [6. № 3, ян. 1931; 5, № 5, ян. 1930 и № 8–9, юни 1931; 10, № 11–12, 10 ян. 1931]. Умишлено подчертавам, че става въпрос именно за в. „Нов път“, издаван в с. П. Косово, защото в самото начало на 30-те години на XX век успоредно с това издание се печатат неговите „съименници“ в Казанлък (1930–1931) и Фердинанд (дн. гр. Монтана; 1932–1934). Само от желанието да допълня „картината“ на подновяването на едно или друго име, ще посоча, че в предишни години заглавието „Нов път“ се среща в Русе (1921) и София (1923–1925, 1927).

За мене наличието на голям брой медии в Беленска околия и в частност в Бяла може да се оцени по един начин: своеобразна опозиция на единствения (тогава) град, дръзнал да мери ръст с центъра – Русе.

Община Две могили Гара Две могили

Единственият вестник, при това излязъл в единствен брой и издаден в общината, е *Право* [1, Т. II, № 5370]. Той се е афиширал като „*седмичен независим вестник*“. Негов редактор-издател е Ив. Велев – по всяка вероятност член на Демократичната партия, защото и духът на вестника (броя) е с такава политическа окраска. Като месторождение в главата на „Право“ е посочена гара Две могили, а като рождена дата – 22 ноември 1926 г. Незнайно защо редакторът е предпочел да ползва услугите на една далечна печатница (на П.С. Кършовски в Елена), вместо намиращите се в близост печатници в Русе, Бяла, Полски Тръмбеш, при това и с възможността да се ползват преки транспортни връзки.

Община Иваново
Село Щръклево

Като „*ежемесечен ученически вестник*“ **Литературен преглед** се печата в русенската печатница на Д. Петров от април 1921 година. В буквалния смисъл на думата „русенски“ е първият му (двоен) брой, докато останалите се редактират в с. Щръклево. Тогава се променя и подзаглавието – „*месечен ученически вестник*“. Формално погледнато би могло да се каже, че причината е в смяната на редакторите – Асен Лютаков (№ 1–2) и Димитър Добрев (№ 3–6, който редактира № 7–8 на вестника заедно с Райко Славов, при № 9–10 е посочен като главен редактор-стопанин, а като съредактор е привлечен и Борис Радоев). Всъщност подобно умозаключение е погрешно: Асен Лютаков е псевдоним на Димитър Добрев [2, с. 142]. Замислено е създаването на библиотека „Парнас“, но впоследствие тя е „прекръстена“ на „Родна лира“.

В уводната статия „*Вместо програма*“ е записано: „*С надежда, че ще бъдем подкрепени в трудното начинание, излизаме с първия брой на „Литературен преглед“, който ще се стреми да повдигне естетични вкус на нашата младеж към красотата, възвишеното и ще го подтиква към самостоятелен труд*“. Едно е заявеното намерение, а съвсем друго е реализирането му, така че в резултат на безкритичността на редакторите е дадена трибуна и на редица „слаби“ творци.

На Димитър Добрев е и листът за просвета, култура и литература **Светлоструй**. Всъщност би следвало изданието да определим като вестник-писание. Идеята за него е подкрепена на 18 декември 1927 г. от Общото годишно събрание на настояществото на читалището в с. Щръклево [8, с. 34]. „Светлоструй“ излиза веднъж в месеца – с изключение на „отпускарските“ юли и август, без прекъсване, в периода април 1928–април 1941 г. По-точно казано: до единадесетата му годишнина читателите се радват на по 10 книжки годишно, през 12-ата – на 20, а при 13-ата (25 септември 1940–20 април 1941 г.) – на 17. Финансови причини карат редактора през 1936 г. да „пренесе“ редакцията от с. Щръклево в София, така че книжките от X до XIII годишнини се печатат в столичните печатници „Култура“, „Пирин“, „Белеграф“, „Братя Миладинови“, „Задружен труд“, „Право“, „Оборище“ и КООП–София. Ако съпоставим „софийските издания“ с качеството при отпечатването на „Светлоструй“ в предишните години в русенските печатници „Учител“, „Русенско ехо“ и „Дунав“, и на Роглев, Димитър Петров, Леви–Петров и Славейко Петров, бихме открили съществена разлика – подобрен отпечатък, по-добра хартия, по-прецизна „режисура“ на вестника и др. По-важната в случая е съдържателната страна. Дори когато е „дълбоко провинциално издание“ „Светлоструй“ (да разбираме: Димитър Добрев) успява да привлече много сътрудници, някои от които по-късно стават известни литературни творци. И обратно: „*Много от имената на младите сътрудници днес не срещате нито във вестници и списания, нито издават книги. Всички не станаха писатели, но за делото „Светлоструй“ те са гордост... [Без тях] „Светлоструй“ не би могъл да съществува дори една година*“ – признава след време Добрев [2, с. 144].

„Светлоструй“ съумява да обедини извънстоличните литературни творци и с това да съдейства за създаването през 1934 година на Съюза на писателите от провинцията. Изданието се превръща в най-значимия „селски“ литературен вестник, излизал в периода между двете световни войни. Литературните му приложения „Пантеон“, „Възход“, „Очи“, „Брод“ и „Валог“, антологията „Светлоструй“ с творби на 58 автори (1936) и издадените като отделни номера на библиотека „Светлоструй“ книги също имат свое място в литературната и журналистическата история. Вярно е наблюдението-оценка на дългогодишния уредник на музея „Светлоструй“ в с. Щръклево Веселин Тачев: „*Едва ли има друг такъв случай у нас [–] селски вестник да излиза в София от същия редактор и като орган на същото селско читалище*

близо две години” [8, с. 21]. Вече от 1938 г. на „Светлоструй” следва да се гледа като на истинска „софийска медия”.

Община Русе

А. Село Хотанца

Броят на вестник *Духовен лъч*, издание на братството в село Хотанца, не е съхранен. „Следа” от неговото съществуване през 1940 година обаче е запазена: в сп. „Православна дума” е посочено, че редакцията е получила този безплатен периодичен лист [7, 1940, № 20, с. 4].

Б. Село Червена вода

През 1925 година се отбелязва половинвековният юбилей от ехото на Старозагорското въстание в Русенския край – дейността на Червеноводската чета в състав: войвода Върбан Юрданов (от Шумен), четници – братята Георги, Никола и Иван Цончеви, Петко и Стоян Иванови, Мирчо Г. Милев, Никола п. Мартинов, Продан Николов, Тодор Пенчев, Тодор Петков, Христо Юрданов и Юрдан Тодоров (от Червена вода), Андон Данев, Атанас М. Узунов, Велко Абаджиев, Петър х. Драганов, Стати Попов и Стоян Калчов Маджаров (от Русчук). Именно за припомняне и увековечаване паметта и подвига на тези 19 поборници местният комитет в с. Червена вода издава *Юбилейна книжка на Червеноводската чета. 21 септември 1875 г., стар стил – 4 октомври 1925 г.* Вестникът излиза в печатницата на П. Камбуров–Русе. Появява се на 4 октомври 1925 г. – във връзка с организирани в селото тържества. В статията на П. П. Камбуров *„Едно мило народно тържество”* се дават интересни подробности: присъствали най-старият четник Георги Цончев, съпругата и братът на Тома Кърджиев и Петрана Обретенкова – някогашното девойче, ушило знамето на четата; участниците в тържеството се спрели пред къщата на дядо Михо Цанев, където в началото на 70-те години на XIX в. бил създаден революционният комитет.

На 14 април 1938 г. в печатницата на Димитър Петров–Русе излиза вестник *Юбилейен лист на Допълнителното земеделско училище с. Червена вода, Русенско 1927–1938 г.* Независимо че посочените години (1927–1936) са 12 и по никакъв начин не могат да бъдат „юбилейни”, най-вероятно изданието да е закъснял отзвук от отминалата кръгла 10-а годишнина на Допълнителното земеделско училище в селото. В броя са разгледани историята и развитието на училището и въобще на подобните училища в Царство България (проф. Янаки С. Моллов *„Допълнителните земеделски училища като идея*”, Гани Ив. Дачев *„Как се създаде Допълнителното земеделско училище в с. Червена-вода”*, Григор Василев *„Поглед назад”*, Л. Казаков *„Допълнителното земеделско училище в с. Червена-вода”* и др.). За да изпълни мисията си и на културно-просветен лист, са поместени статии по въпроси на земеделската просвета (Сава Попов *„Лозарството в района на Допълнителното земеделско училище в с. Червена-вода”*, д-р Хр. Гр. Симеонов *„Скотовъдството в района на Допълнителното земеделско училище в с. Червена-вода”* и пр.).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Отнесено към времето, без никакво медийно присъствие, носещо марката на „русенската провинция”, са годините 1907, 1908, 1910–1918, 1920, 1922, 1923. Като се имат предвид обстоятелствата при които се „ражда” провинциалният вестник, излиза, че точно тогава не е имало в наличие съответните партийни фондове; нито богаташи-парвенюта, стремящи се чрез печата да задоволят своето „его” или да наложат своето име; нито графомани, търсещи признание посредством медиите... В половината от съществуващите днес 8 общини към Русенска област (Борово, Ветово, Сливо поле и Ценово) в период, надхвърлящ 6 десетилетия (1878–1944), не

е регистрирано нито едно медийно издание. Това са факти, които най-добре характеризират медийната политика, следвана до 40-те години на ХХ век.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Български периодичен печат. 1844–1944. Анотиран библиографски указател. Т. I. А–М. С., 1962; Т. II. Н–Я. С., 1966; Т. III. С., 1969.

[2] Добрев, Димитър. По пътеките на моя живот. С., Бълг. писател, 1983.

[3] Душков, Живоदार. Отзвук от културния живот в Русе. Из кореспонденцията на Димитър Добрев и Тодор Дашков. – В : Димитър Добрев. 1904–1985–2004. Сто години от рождението на редактора, общественика, писателя : Био-библиографски указател. Русе, 2004, с. 20–23.

[4] Душков, Живоदार. Русенските младежки и ученически вестници и списания, издавани до 9 септември 1944 година. – *Извор'2003* : Алманах. Русе, 2003, № 8, с. 20–36.

[5] Нива. Двуседмичен стопанско-културен вестник. Бяла. 1933–1943.

[6] Нов път. Независим месечник за въздържание, литература и наука. Казанлък, 1930.

[7] Православна дума. Лист на Правосл. христ. братство „Св. Богородица“. Ески Джумая (дн. Търговище). 1927–1943.

[8] Светлоструй. Документален сборник. 1928–1941. Русе, 1991.

[9] Светлоструй. Лист за просвета, култура и литература. с. Щръклево–София, 1928–1941.

[10] Трезва просвета. Орган на Учителския неутрален възд. съюз. Габрово 1926–1938.

[11] Христов, Христо. Бяла. Кратка история. Документален сборник. 2006.

За контакти:

Засл. доц. Живоदार Иванов Душков, пенсионер, Русенски университет „Ангел Кънчев“, e-mail: darko47@mail.bg

Докладът е рецензиран.